

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistatteko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työryhmän väliraportissa on kuvattu suunnitelmia, joilla voitaisiin edistää digitalisaatiota ja toteuttaa digitalisaatioon perustuvia uusia toimintamalleja osaksi normaaliarkea. Taustalla on Marinin hallituksen ohjelman tavoite tehdä Suomesta digitalisaation edelläkävijä. Työryhmän tehtäväksi on annettu laatia suunnitelma toimenpiteistä, joilla Covid-19-pandemian aikainen digitalisaatiokehitys vakiinnutetaan. Raportti on varsin kattava kuvaus eri sektoreiden digitalisaatiotilanteesta. Työryhmän ehdotukset kattavat kriisin jälkihoitona toteutettavia digitalisaatiota koskevia toimenpiteitä mutta myös laaja-alaisemmin sellaisia digitalisaatiota edistäviä toimenpiteitä, jotka eivät ole suoraan seurausta koronaviruskriisistä. Posti kommentoi väliraporttia yleisesti sekä muutamia toimenpide-ehdotuksia yksityiskohtaisemmin.

Postin pääviestit

- Uusia sääntelyvelvoitteita ei pidä asettaa posti- ja logistiikkatoimintaan. Postitoimintaa on viime vuosina leimannut voimakkaasti laskevat lähetysvolyymit. Lisäsääntely heikentää Postin kilpailukykyä toimialalla, joka toimii samalla vapaassa ja kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Postin toiminta on rahoitettu 1990-luvulta lähtien yksin liiketoiminnalla saaduista tuloista eikä Postia tueta lainkaan julkisista varoista.
- Yhteiskunnan muuttuessa entistä digitaalisemmaksi postin yleispalvelun ylläpitäminen edellyttää päinvastoin sääntelyn keventämistä. Palveluja pitää kehittää kaupallisesti, asiakkaiden tarpeiden pohjalta ja vapaaehtoisissa yhteistyöverkostoissa.
- Postin paketti- ja verkkokauppaliiketoiminta sekä logistiikkapalvelut ovat luonteeltaan hyvin kansainvälisiä, vapaasti kilpailtuja ja ilman erityissääntelyä toimivia aloja, minkä vuoksi kotimaiseen valtionyhtiöön ei voi kohdistaa raskaampaa sääntelyä tai tietojen luovutusvelvoitteita kuin muille alan toimijoille.
- Uusilla sääntelyperusteisilla velvoitteilla olisi negatiivisia vaikutuksia ja rajoituksia Postin verkkokauppa- ja pakettiliiketoiminnan sekä logistiikkaliike-toiminnan harjoittamiselle, mikä vähentäisi niihin liittyvää kasvumahdollisuutta.

Toimenpide-ehdotus 5.

Poistetaan esteitä verkkokaupan lisäämiseksi mm. verkkomaksamista kehittämällä sekä selkeyttämällä tuotteita ja niiden toimituksia koskevia sähköisiä tieto-vaatimuksia sekä ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja pakettijakelun sujuvoittamiseksi. Selvitetään mahdollisuuksia ja tarvittavia säädösmuutostarpeita ikärajoitteisten tuotteiden myyntiin verkkokaupasta sekä toimittamiseen luotettavaan tunnistukseen perustuen. (VM, OM, LVM, TEM, STM)

Toimenpide-ehdotus 7.

Edistetään sujuvia ja tehokkaita matka- ja kuljetusketjuja luomalla tarvittavat digitaaliset alustat ja tietoympäristöt uusien palveluiden ja uuden liiketoiminnan synnyttämiseen henkilö- ja tavaraliikenteen kuljetuksissa ja liikenteen solmupisteissä. (Toimijat, Traficom, LVM)

Työryhmän väliraportissa ei ole kuvattu, millaisia esteitä verkkokaupan lisäämiselle tällä hetkellä on havaittu tai millaisia uusia toimintamalleja pakettijakelussa on pohdittu otettavaksi käyttöön. Posti korostaa, että markkinoiden toimintaan ei pitäisi puuttua lainsäädäntötoimin ilman, että sille on havaittu välttämättömiä perusteita. Verkkomaksamisen esteiden purkamiselle on selkeä tarve. Sen sijaan pakettien jakeluun liittyvän tuotevalikoiman selkeyttäminen ei ole viranomaisen tai lainsäätäjän tehtävä, vaan se kuuluu markkinatoimijoille. Pakettijakelu on täysin markkinaehtoista ja asiakkaiden tarpeiden pohjalta tapahtuvaa liiketoimintaa.

Suomessa on postialalla tehty merkittäviä digiloikkia asiakkaiden tarpeiden pohjalta ja esimerkiksi rakennettu pakettijakelun sujuvoittamiseksi digitaalinen seurantapalvelu, jolla on liki miljoona käyttäjää. Suomi on väestöön suhteutettuna pakettiautomaattien määrässä maailman kolmen suurimman maan joukossa ja yksin Postin tavoitteena on kasvattaa verkostonsa 4000 palvelupisteeseen vuoteen 2022 mennessä. Markkina toimii jo nyt hyvin asiakaslähtöisesti ja jakeluun liittyviä palveluja – myös digitaalisia palveluja – on kehitetty voimakkaasti viime vuosina ilman sääntelyä. Posti ei kannata pakettijakelua koskevan sääntelyn lisäämistä.

DIGITAALISTEN TOIMINTAMALLIEN KEHITTÄMINEN - Sähköiset palvelut ja päätöksenteko

Toimenpide-ehdotus 25.

Luodaan edellytykset julkisten palvelujen sähköiseen saatavuuteen, sähköiseen asiointiin ja sähköiseen allekirjoittamiseen ja sähköiseen valtuuttamiseen poistamalla lainsäädäntöesteitä sekä

turvaamalla sähköinen tunnistautuminen kaikille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Lisätään mahdollisuuksia perheiden alaikäisten ja toisen puolesta valtuutuksiin perustuvaan asiointiin.

Tämä toimenpide-ehdotus sisältää monia keskeisiä tekijöitä sähköisten palveluiden saatavuuden kannalta. Sähköinen tunnistautuminen ja allekirjoittaminen sekä toisen puolesta asiointi ovat keskeisiä edellytyksiä digitaalisten palvelujen käytölle ja tavoittavuudelle. Posti kannattaa ehdotusta näiden osa-alueiden kehittämiseksi tarvittaessa lainsäädäntötoimin kaikille tasapuolisesti ja syrjimättömästi.

TIEDON HYÖDYNTÄMINEN JA TIETOVARANNOT

Toimenpide-ehdotus 34.

Avataan yksityisyyden ja liikesalaisuuksien suoja huomioiden julkisin varoin kerättyä tietoa ja varmistetaan, että se on laadultaan ja rakenteeltaan jatkojalostettavassa muodossa ja yhteensopivien rajapintojen kautta saavutettavissa. Varmistetaan, että julkisesti rahoitetun tutkimuksen aineistot, menetelmät ja tulokset ovat avoimesti tutkijoiden, kansalaisten ja yritysten saatavilla. (VM, OKM, valtionhallinto, kunnat, julkisomisteiset yhtiöt)

Väliraportin ehdotus yritysten datan luovuttamisesta avoimesti muiden yritysten saataville on hyvin ongelmallinen omaisuudensuojan, elinkeinovapauden ja henkilötietojen suojan kannalta. Jos suunniteltava tietojen luovutusvelvollisuus koskisi yrityskehitystä vain valtionyhtiöitä, saisivat suomalaisten yritysten kansainväliset ja globaalit kilpailijat merkittävän hyödyn Suomessa tuotetusta datasta ja analytiikasta. Datan myötä valtionyritykset menettäisivät yhden tärkeimmistä kilpailutekijöistään. Sääntelyn pitää olla syrjimätöntä ja kilpailuneutraalia.

Postille tuotantoprosessin tiedot mm. tavaramerkkien jakelureiteistä ovat liikesalaisuuksia toisin kuin esimerkiksi henkilöliikenteen reitit ja aikataulut. Luovutusvelvollisuuden piiriin eivät voi kuulua liikesalaisuudet kuten jakelureittitiedot tai turvallisuuden kannalta kriittiset tiedot. Ei ole syytä asettaa kotimaisille toimijoille kilpailijoita raskaampia velvoitteita tai esimerkiksi saattaa datan jakamisen velvoitteita vain yhdelle toimijalle.

Liikenne- ja viestintäministeriö esitti vuonna 2018 postilakiin säännöstä, joka olisi velvoittanut Postin luovuttamaan postipalveluihin liittyvät tiedot (mm. jakelureitit, lastauspaikat ja -ajat, tiedot postinsaajien rakennusten sijainnista, pihateistä ja postilaatikoista) kilpailijoilleen. Kyse oli liikesalaisuuksista ja myös tietosuojan piiriin kuuluvista tiedoista. Suunniteltu postilain muutos olisi ollut Postia syrjivä, sillä tietojen luovutusvelvollisuus oli rajattu vain postiyrityksiin ja käytännössä Postiin. Posti olisi joutunut tuottamaan vuosittain olennaiset jakelureittitiedot kilpailijoilleen.

Lakimuutoksen aukikirjoitettuna tavoitteena oli tuolloin Postin markkina-aseman heikentäminen, mikä oli kovin erikoinen lähtökohta lainsäädännölle vapaan kilpailun vallitessa alalla. Vastaavaa sääntelyä ei ole kokeiltu missään muualla maailmassa.

Tietojen jakaminen kilpailijoille lähes ilmaiseksi johtaa investointihalukkuuden vähenemiseen, heikentää digitalisaatiokehitystä ja yritysten kilpailukykyä. Tällainen sääntely tarkoittaisi Postin kannalta sitä, että sen luovuttamista tiedoista olisi ainakin alkuvaiheessa todennäköisesti enemmän hyötyä muille toimijoille kuin mitä Posti voisi itse hyötyä muiden tiedoista. Velvoite jakeluyrityksen tuotantodatan luovuttamiseen kilpailijoille ei edistäisi kuljetusten yhdistämistä tai tehostaisi jakelua, eikä siten myöskään hillitsisi jakelukustannusten nousua.

Sääntelyn yleisenä tavoitteena pitäisi olla kustannusten hillitseminen. Uusien kustannusten tuominen laskevaan liiketoimintaan ei ole viisasta. Julkisen eli ve-rovaroilla kerätyn datan jakamista ei pidä sekoittaa kilpaillulla markkinalla toimivan valtionyhtiön omistaman datan jakamiseen. Tällainen lähestymistapa olisi myös kilpailu- ja markkinaoikeudellisesti haastavaa. Posti katsoo, että ehdotuksista, joilla asetettaisiin valtionyhtiöille kuten Postille velvoitteita niiden liikesalaisuuksien luovuttamiseen muille toimijoille, tulee työryhmän jatkotyöskentelyssä luopua.

Lopuksi

Työryhmän väliraportin mukaan keskeistä on edellytysten luominen kaikkien julkisten palvelujen sähköiselle saatavuudelle. Digitalisaatio etenee peruuttamattomasti suomalaisessa yhteiskunnassa ja vähentää jaettavan postin määrää. Valtion ja viranomaisten postitusten siirtäminen sähköisiin palveluihin nopeuttaa paperipostin alasajoa. Volyymilasku yhdistettynä kustannusten nousuun nostaa jaettavien tuotteiden yksikkökustannusta, mikä uhkaa vaarantaa taloudellisesti postin yleispalvelun ylläpitämisen tulevaisuudessa. Sääntelyä keventämällä on kuitenkin mahdollista hillitä kustannusten nousua ja siten pidentää perinteisen kirje- ja lehtijakelun elinkaarta.

Posti kannattaa sinänsä väliraportissa esiin tuotua tavoitetta digitalisaation ja sähköisen viestinnän edistämisestä. Posti on kuitenkin huolissaan siitä, että väliraportin liitteenä olevien toimenpide-ehdotusten joukossa on sellaisia, jotka eivät liity koronakriisin jälkihoitoon, joiden tarpeellisuudelle ei ole esitetty perusteluja eikä niistä ole tehty vaikutusarviointeja. Posti pitää välttämättömänä, että työryhmän jatkotyö keskittyy ehdotettujen toimenpiteiden tarpeellisuuden ja vaikutusten arviointiin.

Rokkanen Päivi

Posti Oy